

Pregledni članak UDK 316.422(460)“19”

130.2:32(460) Ortega y Gasset, J.

Primljeno 30. 9. 2015.

Ksenija Šulović Univerzitet u Novom Sadu, Filozofski fakultet, Dr Zorana Đinđića 2, RS–21000 Novi Sad
ksenijasulovic@ff.uns.ac.rs

Ideja o europeizaciji Španjolske početkom 20. stoljeća

Sažetak

U radu analiziramo neke bitne razlike u stavovima između Josúa Ortege y Gasseta i španjolske književne Generacije 98 u odnosu na problem Španjolske nakon poraza u ratu sa Sjedinjenim Američkim Državama 1898. godine. Na početku 20. stoljeća, španjolski filozof i pisac nastoji preispitati probleme koji su zaokupljali pisce Generacije 98 s ciljem sagledavanja uzroka i nedostataka u društvu te dolaska do racionalnog i pozitivnog rješenja. Nastojali smo predstaviti Ortegeine ideje o europeizaciji Španjolske čije bi provođenje dovelo do poboljšanja njene pozicije kako na povijesnom tako i na socijalnom, kulturnom i obrazovnom planu. U tom smislu osvrnuli smo se i na neke stavove Joaquína Coste, koji se zalaže za stvaranje stabilne »srednje klase« u Španjolskoj, kao i na Ángela Ganiveta, koji se bavi pitanjem španjolskog identiteta, ne izostavljajući refleksije Generacije 98, a prije svega Miguela de Unamuna, kao jednog od njenih predstavnika.

Ključne riječi

José Ortega y Gasset, Generacija 98, Generacija 14, Španjolska, europeizacija

Uvod

U radu se bavimo bitnom razlikom između osnovnih stavova španjolske književne Generacije 98 i Josúa Ortege y Gasseta u odnosu na problem Španjolske nakon njenog poraza u ratu sa SAD-om te gubitkom kolonija. Španjolski filozof i pisac Ortega y Gasset osobno je, intelektualno i iskustveno usmjeren na Španjolsku. U dodiru je s Joaquínom Costom (1846.–1911.), žestokim borcem za stvaranje stabilne »srednje klase« u Španjolskoj, kao i s pripadnicima Generacije 98, naročito Miguelom de Unamunom, s kojim ulazi u polemiku oko pitanja europeizacije Španjolske. U svojim studijama analizira odnos Španjolske i Europe te postavlja pitanje je li Europa rješenje problema. Odgovor pronalazi u dijalogu kultura kao načinu izgradnje identiteta zemlje. Promatrajući Španjolsku kao zemlju u kojoj je kult predaka i mrtvih jedno od osnovnih obilježja, Ortega y Gasset predlaže estetsku ideju života, smatrajući da se ona ogleda u Europi, odnosno u koegzistenciji, zaključujući da je Europa sudbina španjolske kulture.

Pokret za preporod – Joaquín Costa

Kraj 19. stoljeća u povijesti Španjolske poklapa se s njenom propašću, odnosno krajem njene kolonijalne imperije koja je trajala gotovo tri stoljeća, ali i s velikim udarom proizvodnje i uspostavljanjem temelja za širenje industrije. Početak 20. stoljeća obilježen je i nizom regionalističkih pokreta u Kataloniji i Baskiji, sukobima između monarhističke vojske i republikanaca. Nepo-

voljna situacija u zemlji pokreće intelektualce na razmišljanje o uzrocima i posljedicama, a samim time i o mogućim rješenjima za izlazak iz krize. Kao prva reakcija javlja se ideja o preporodu Španjolske, koju pokreće pravnik i povjesničar Joaquín Costa, žestoki kritičar vladajućeg sistema, takozvanog kasikizma. U svojoj studiji *Oligarquía y caciquismo como la forma actual de gobierno en España: Urgencia y modo de cambiarla* (Oligarhija i kasikizam kao aktualni oblik španjolske vlade: nužnost i način promjene) Costa iznosi svoju prvu ideološku kritiku španjolskog političkog sistema Restauracije koju zasniva na sintezi elemenata historicizma i pozitivizma te zadire u porijeklo običaja i njihove vrijednosti. Dovodeći kasikizam u vezu s pojmom oligarhije objašnjava da kasikizam, kao društveno-politička pojava u španjolskom društvu s kraja 19. i početkom 20. stoljeća, znači samovoljno izvršavanje vlasti na lokalnom nivou koja, sukladno svojim potrebama, mijenja važeće zakone te ukida izborne sudske i administrativne funkcije. Fenomen kasikizma promatra kao odličan instrument u službi oligarhijskog režima koji pravnu državu pretvara u samovoljnu državu. Costa inzistira na nužnom iskorjenjivanju kasikizma te upozorava da predstavlja zločudnu izraslinu na tkivu španjolskog društva koju je neophodno odstraniti kirurškim putem. Costa se zalaže za europeizaciju Španjolske poradi unapređenja forme života, podizanja intelektualne razine i uspostavljanja kontakta sa stranim napretkom.

Među španjolskim intelektualcima, Costinim suvremenicima ali i onim poslije njega, problem Španjolske nameće niz bitnih i kontroverznih pitanja. Spomenimo, prije svega, njihovo bavljenje pitanjem španjolskog identiteta, odnosno traganjem za identitetom na razmeđu tradicionalnog i modernog, kao i njihov odnos prema Europi i europeizaciji Španjolske. Odgovori na ova pitanja nikako se ne mogu činiti jednostavnim zato što su i oni intelektualci koji su Španjolsku smatrali dijelom Europe bili svjesni činjenice da su Španjolci u prošlosti imali svojstvenu, drugačiju viziju života u odnosu na Europljane. U svojoj knjizi *Španjolski idearij* Ángel Ganivet (1865.–1898.) to objašnjava činjenicom da su Španjolci, bez obzira na njihov polutočni geografski položaj, njegovali otočni duh te da su kao otočani znali da je njihova najsigurnija opcija izoliranost s ciljem očuvanja nezavisnosti (Ganivet 2004: 42). Reklo bi se da su se Španjolci odlučili za drugačiji način života od ostatka Europe jer su uslijed jedinstvenosti vlastite civilizacije došli do pogrešnog povijesnog opredjeljenja. Prema Américu Castru,

»... španjolski život nikada nije znao za ono što se u Americi zove prosperitet, niti je iskusio ijedno razdoblje u kojem su sve društvene i ekonomske snage normalno funkcionirale, kao u Francuskoj, u doba Luja XIV. ili u Engleskoj u 19. stoljeću itd.« (Kastro 1991: 429)

Španjolska različitost potvrdila se i u anakroničnom poduhvatu u vidu kontra-reformacije koja je, odupirući se modernizmu, previdjela nove europske političke tokove u pokušaju približavanja katoličkom univerzalizmu.

Pojava Generacije 1898

Tijekom novonastalog razdoblja, španjolski intelektualci, svaki sa svog stajališta, pokušavaju se suočiti sa španjolskim problemom. Ovaj period obilježen je samokritičnošću i buđenjem nacionalne svijesti te se uvelike odražava i na književnu Generaciju 98. Nasljeđe razdoblja u kojem su stvarali i njegov duh odslikali su se u podtekstu njihovih djela i obilježili ih znakom španjolstva koje se početkom 20. stoljeća suočava s promjenama u izvanjskoj stvarnosti, pod utjecajem znanstvenih otkrića, industrijalizacijom, ali i negativnom dija-

gnozom epohe u kojoj stvaraju. Svijest o dekadenciji, potkrijepljena i obilježena događajima iz 1898, uvjetuje rađanje novog senzibiliteta i produbljeni egzistencijalni doživljaj svijeta. Pisci Generacije 98 – Miguel de Unamuno, Pío Baroja, Antonio Machado, Azorín, Ramón María del Valle-Inclán – opredjeljuju se za stvaranje novog koncepta romana, osporavajući postojeću tehniku pripovijedanja kao i tematsku dubinu i raznovrsnost njihove inspiracije koja ide paralelno s formalnom inovativnošću. Kao veličanstven prilog analizi suvremenog svijeta romani pisaca Generacije 98 predstavljaju nemilosrdan zapisnik o čovjekovoj otuđenosti, njegovim slabostima i strahovima, besmislu i nesposobnosti da pronađe izlaz iz proturječnosti.

Baveći se problemom fizičke i/ili moralne dekadencije Španjolske, pisci Generacije 98 doživljavaju Španjolsku kao zemlju bez nade i iluzija. U članku »Vieja España, nueva patria« (»Stara Španjolska, nova domovina«), objavljenom u *El Tablado de Arlequín* 1904. godine, Pío Baroja piše: »Kolonije su izgubljene; sasječene su posljednje grane, a Španjolska ostaje kao potamnijelo truplo posječenog drveta.« (Baroja 1948: 1244)

U nastojanju da determinira vrijeme i prostor u kojem živi, Generacija 98 veliki dio svojih intelektualnih napora usredotočuje na razmišljanja o etiologiji i dijagnozi bolesti Španjolske, o njenim predjelima, o povijesnoj i kulturnoj prošlosti. U traganju za nadahnućem, zaokupljeni pejzažom Španjolske, naročito Kastilje, oživljavaju najrazličitije pejzaže nacionalne geografije, obilaze gradove i sela, spomenike slavnih Španjolaca, iščitavaju španjolske klasike i historiju, oživljavaju prošlost i velike mitove poput Don Quijotea i Don Juana, baveći se istovremeno španjolskim pitanjem. Međutim, u svom traganju ne primjenjuju znanstvene metode sociološkog istraživanja, ne daju zaključke i moguća rješenja, već se bave subjektivnim promatranjem, zapadajući u lirizam i sanjarenje (Abeljan 2008: 527). Iako je konstatacija pisaca Generacije 98 zajednička u tome da je Španjolska u krizi i da joj je nužna obnova, njihov pristup problemu, kao i njihovo tumačenje postojećeg problema, iznimno su različiti.

Tema Španjolske zaokuplja Miguela de Unamuna na tri razine: historijskoj, intrahistorijskoj i tradicionalnoj. Njegov je stav da su na historijskom nivou sveukupni događaji kroz povijest utjecali na individualne i jedinstvene značajke Španjolske u odnosu na druge zemlje, što je tijekom 16. i 17. stoljeća iznjedrilo Inkviziciju kao sredstvo za izolaciju i čistunstvo s ciljem očuvanja španjolske specifičnosti i rase. Unamuno ispod izvanjske historije prolaznih događaja uočava i trajnu intrahistoriju događaja koji također protječu kroz vrijeme, ali opstaju u svojoj biti bez obzira na to što više nisu aktualni. Tako on zaključuje da intrahistorijski duh predstavlja bit napretka, istinsku i vječnu tradiciju, naslijeđe vremena, bit samog ljudskog bića, odnosno bit povijesti. Unamunov stav po pitanju otvaranja Španjolske prema Europi vrlo je konkretan jer smatra da se zemlja treba otvoriti prema Europi, ne gubeći pri tome esenciju španjolskog bića, nego uspostavljajući ravnotežu. Unamuno vidi Španjolca kao pragmatičnog europskog čovjeka, koji je povezan sa svijetom na logičkoj i planskoj osnovi te koji prihvaća racionalnost društva i kulturnih institucija. Kao rješenje predlaže očuvanje vječne španjolske tradicije (*tradición eterna*) u živoj sadašnjosti, ne osvrćući se na mrtvu prošlost, i u tom zadatku bitnu ulogu pridaje intelektualcima koji trebaju proučiti i jasno sagledati vrijeme u kojem žive te osvijestiti ono nesvjesno u narodu (Unamuno 2010: 26).

Azorínova konstatacija u vezi s pitanjem Španjolske obojena je pesimizmom. Španjolci su, po njemu, zapali u duboki san te kao dominantnu odliku tadaš-

nje Španjolske ističe odsustvo intelektualne radoznalosti zato što njeni umovi miruju poput posivjelog, sušnog mančanskog polja. Azorín upozorava da su potrebne tisuće i tisuće ljudi koji žude za znanjem i razumijevanjem kako bi se Španjolska probudila iz stoljetne obamrlosti (Asorin 1999: 218).

Pío Baroja, poput Unamuna, svjestan je činjenice da je Španjolskoj nužno uključivanje u europske tokove, ali je provođenje europske kulture u Španjolskoj skučeno i lokalizirano na tehnička pitanja. (Baroja 2007: 11).

Antonio Machado problem Španjolske vidi i u njenoj unutrašnjoj podijeljenosti, odnosno u postojanju dvije Španjolske, jedne koja je na umoru i druge koja se razbudi (una España que muere y otra que bosteza) (Machado 1977: 229).

Generacija 1914

Početkom 20. stoljeća na društvenu i kulturnu scenu Španjolske stupa takozvana Generacija 14, čiji je nesumnjivi protagonist José Ortega y Gasset. Prema Trivi Indiću, njegove političke ideje predstavljaju dio vala političke obnove koji je uslijedio nakon propasti Španjolske 1898., u nastojanju da se okonča sa Španjolskom starog režima u kojoj su vladali feudalna oligarhija i kasikizam. Najšire je prihvaćeno obilježje Generacije 14 europeizam i njeno opredjeljenje da se Španjolska modernizira na temeljima građanskog društva, srednje klase i kapitalističke produktivnosti (Indić 2013: 191). Nova generacija nasljeđuje od Generacije 98 španjolski problem, ali – nasuprot njenim čistunskim idejama – članovi Generacije 14 afirmiraju se kao Europljani kojima je stran svaki nacionalizam ili imperijalizam. Otuda i paradoksalna veza Ortege y Gasset s Generacijom 98 s kojom raspravlja o filozofskim, političkim, društvenim, kulturnim i književnim pitanjima. Usredotočen na ideju napretka, Ortega analizira posljedice povijesnih događaja u Španjolskoj, podvrgavaju dubokoj reviziji pojmove o vremenu i prostoru te traži konkretne odgovore i rješenja. Duboko raščlanjuje španjolsko društvo, mjeri bilo vremena u kojem živi. Za razliku od Generacije 98, Ortega y Gasset ne dijeli ni njen pesimizam ni njen skepticizam, nego sagledava nužnost nadilaženja starih ideala i stvaranja slobodnog prostora za nastajanje vlastitih ideala (Ortega y Gasset 1981: 19)

Povodom objavljivanja prvog broja časopisa *Europa* 1910. godine Ortega y Gasset upućuje na dobro izabran naslov jer u samoj toj riječi prepoznaje sveobuhvatnu negaciju svega što Španjolska u tom trenutku predstavlja. Po njemu, Europa ne samo da je negacija već i princip metodične agresije na nacionalnu glupost, kao obnoviteljski fenomen koji će utjecati na stvaranje jedine moguće Španjolske. Polemika o europeizaciji Španjolske predstavlja bit ovog mišljenja. Posebno je značajan utjecaj regeneracionističke misli Joaquína Coste, zatim utjecaj liberalista okupljenih oko Slobodne institucije za obrazovanje¹ (*Institución Libre de Enseñanza*), takozvanih krausista, kao i kontakti s ličnostima iz i oko takozvane Generacije 98 (Indić 2013: 191).

Ortega y Gasset je uvjeren da novinarskim angažiranjem može vršiti prosvjetiteljsku i kulturnu misiju koja Španjolskoj u velikoj mjeri nedostaje te piše članke za listove poput *El Imparcial*, *España*, *El Sol*, *Calpe*, *Azar*, da bi 1923. godine i sâm osnovao časopis *Revista de Occidente* kako bi prenosio liberalna, politička i opća gledišta. U nastojanju da zadovolji čitateljevu potrebu da shvati što se u zemlji stvarno događa, Ortega y Gasset u svojim tekstovima iznosi analize, smjelo se bavi predviđanjima i suočava s tekućim događanjima.

Svjestan činjenice da Španjolska ne smije ostati zatvorena unutar svojih granica i da se treba uključiti u suvremene tokove filozofije, znanosti, kulture i umjetnosti, Ortega y Gasset prepoznaje ulogu koju ima njegova generacija na prijelomu dva stoljeća. U duhu generacije, Ortega y Gasset shvaća da problem Španjolske proizlazi iz individualizma ljudi i regija Španjolske, koji u biti ne sudjeluju u političkom i kulturnom životu te nisu jedinstveni u odnosu na nacionalne teškoće koje su zadesile zemlju. Ideja o obnovi Španjolske moguća je, prema Ortegi y Gassetu, jedino kroz buđenje svijesti, vraćanje entuzijazma i pokretanje nacionalne misije. Kako bi se ova misija mogla uspješno okončati, Ortega y Gasset prepoznaje neophodnost postojanja intelektualne elite – smatrajući sebe njenim dijelom – koja bi, uzimajući ono najbolje iz zapadnog svijeta, mogla formirati organiziranu manjinu koja bi preuzela brigu o kulturnom i političkom obrazovanju masa.

Odnos Ortege y Gasset prema Generaciji 98 predstavlja primjer kulture razlika. Njeno djelovanje ocjenjuje prije negativnim i rušilačkim nego pasivnim. Problem napetosti u generacijskoj smjeni očigledan je, pa u određenom smislu Generacija 14 onemogućuje povijesnu recepciju Generacije 98. Ortega y Gasset Generaciju 98 definira kao nositelja negativne senzibilnosti, smatrajući da je njen pristup problemu Španjolske kritički i destruktivan, te da pri tome ona nije sposobna preuzeti teret izazova novog stoljeća. Ortega y Gasset Generaciju 14 promatra kao nositelja nove senzibilnosti, kao generaciju koja je potpuno okrenuta stvarnosti, koja španjolsku povijest i mitove doživljava u sasvim novom svjetlu te koja ima mogućnost ostvariti nacionalni projekt kroz kritičku recepciju europske kulture.

Prema Ortegi y Gassetu, problemi Španjolske jesu nedostatak volje, znanja i kompetentnosti. Španjolska je poput stvari koju treba napraviti i on u tome prepoznaje težak zadatak koji treba znati ispuniti. Iz toga proizlazi da je kod Generacije 98 prisutan nedostatak volje, a kod Generacije 14 nedostatak kompetentnosti, kao mogućeg čimbenika u stvaranju Španjolske u europskim okvirima.

O Generaciji 98 Ortega y Gasset bez osjećaja krivnje iznosi stav da se od nje i nije moglo očekivati previše jer je prenaplašeno fokusirana na teoriju i kritiku, na želju za obnovom, ne nudeći međutim konkretan program za oporavak Španjolske. Regeneracionistički stav Generacije 98 Ortega y Gasset i njegova generacija pokušavaju provesti u djelo. Ortega y Gasset uočava razliku između kumulativne epohe, koja u biti ima pozitivan odnos prema starom i novom, i eliminatorske epohe, koja odbacuje staro. Tako po njemu Generacija 98 ima eliminatorski stav, dok generacija Ortege y Gasset istovremeno ima i kumulativne i eliminatorske elemente. Pripadnici Generacije 14 pristalice su ponovnog kretanja od početka smatrajući da je, osim restauracije, nužna korjenita, efikasna i radikalna regeneracija samog društva. Svjesni činjenice da Španjolska nije istinski dio Europe, posvećuju se takozvanom programu europeizacije Španjolske. U tom se smislu Ortega y Gasset suprotstavlja Marcelinu Menéndezu y Pelayu (1856.–1912.) i njegovim težnjama kasticizmu, odnosno čistoći kastiljanskog duha u njegovom najširem značenju, i tradicio-

1

Slobodnu instituciju za obrazovanje osnovao je 1876. godine Francisco Giner de los Ríos u namjeri da ponudi laičku alternativu službenom obrazovanju koje je bilo u rukama Rimokatoličke crkve. Ova institucija odigrala je ključnu ulogu u stvaranju kulturne elite prve trećine 20. stoljeća, takozvanom Srebrnom

dobu španjolske kulture, a njoj će pripadati ličnosti poput filozofa Ortege y Gasset, sineasta Luisa Buñuela, pisaca Federica Garcíe Lorce i Rafaela Albertija, glazbenika Manuela de Falle i slikara Salvadora Dalija (Alvarez, Pečaramon 1998: 199).

nalizmu, smatrajući da Europa i inozemno nisu bauk te da europeizacija ne znači napuštanje Španjolske, nego proširivanje vlastite okolnosti u europskim okvirima. Ortega y Gasset je kontemplativan poput pripadnika Generacije 98, ali ono što ga razlikuje od njih ideja je europeizma prema kojoj se autentični Španjolac također treba osjećati Europljaninom. U svom govoru održanom u Bilbao 1910. godine Ortega y Gasset iznosi da je obnova Španjolske neodvojiva od europeizacije, argumentirajući da obnova predstavlja samo namjeru ili želju, a europeizacija sredstvo ostvarivanja. Drugim riječima, ako je Španjolska problem, onda je Europa rješenje. Realizacija ovakvog stava, prema Ortegi y Gassetu, moguća je putem suradnje koja predstavlja svojstvenu odliku Europljana (Ortega i Gaset 1974: 45). Prema njemu, Europa, kao stvaralačko stjecište kulture, ideja i stavova, daje Španjolskoj mogućnost uspostavljanja komunikacije s drugim narodima i uključivanja u suvremene povijesne tokove. U tom smislu, prema Ortegi y Gassetu, ne gubi se osjećaj pripadnosti jednoj naciji a Europa predstavlja koegzistencijsku zajednicu u kojoj su ispunjeni bitni uvjeti za očuvanje obilježja nacije poput porijekla, jezika i prošlosti, u cilju ostvarenja zajedničke budućnosti.

U djelu *Pobuna masa* Ortega y Gasset ističe tri bitna momenta stvaralačkog procesa nacionalnih država kao povijesnih struktura. Na prvo mjesto stavlja europski poriv za jedinstvenim suživotom bliskih etničkih grupa. Na drugom je nacionalizam kao zatvorena isključivost u odnosu na druge narode koji se postupno nadilazi prihvaćanjem činjenice da pripadaju istom društvenom području. Kao treći moment, u kontekstu ideje o europskoj naciji, Ortega y Gasset navodi ujedinjenje naroda, od kojih su neki od njih donedavno bili neprijatelji, a danas su prijatelji, a koji će u budućnosti biti bliski sunarodnjaci (Ortega i Gaset 2013: 45).

Ortega y Gasset u ideji Europe pronalazi rješenje problema Španjolske u smislu integracije u europsku kulturu, dosezanja kulturnog minimuma, ne bi li bila u skladu s tadašnjom nacionalnom i kulturnom evolucijom Europe, ne odbacujući pri tome španjolsku specifičnost i diferencijalno povijesno određenje. Možemo zaključiti da je Ortega y Gasset naglašavao jedinstvo europske kulture kao duhovno i patriotsko duhovno tkivo, kao temelj za transformaciju društva u cilju ostvarenja kulture mira, dijaloga, razumijevanja i slobode.

Literatura

Hose Luis Abeljan [José Luis Abellán] (2008): *Istorija španske misli od Seneke do danas*, prevela Nina Marinović, Sremski Karlovci – Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.

Fe Baho Alvares, Hulo Hil Pećaroman [Fe Bajo Alvarez / Julio Gil Pecharroman] (2003): *Istorija Španije*, prevela Biljana Bukvić, Beograd: Clio.

Pío Baroja (1948): *Obras completas*, sv. 5, Madrid: Biblioteca Nueva.

Pio Baroha [Pío Baroja] (2007): *Drvo poznanja*, prevela Marica Josimčević, Beograd: Utopija.

Felix Bello Vázquez (1993): *Pío Baroja: el hombre y el filósofo*. Madrid: Ediciones de la Universidad de Salamanca.

Anhel Ganivet [Ángel Ganivet] (2004): *Španski idearijum*, prevela Nina Marinović, Sremski Karlovci – Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.

Antonio Machado (1977): »Proverbios y Cantares«, LIII, *Poesías Completas*, Madrid: Espasa-Calpe, str. 229.

Gonzalo de la Mora (1979): *Ortega y el 98*, Madrid: Ediciones Rialp.

José Ortega y Gasset (1974): *Discursos políticos*, Madrid: Alianza.

José Ortega y Gasset (1981): *Meditación del pueblo joven y otros ensayos sobre América*, Madrid: Alianza Editorial – Revista de Occidente.

José Ortega y Gasset (1983): *Obras completas*, sv. 12, Madrid: Alianza Editorial – Revista de Occidente.

Hose Ortega i Gaset [José Ortega y Gasset] (2003): *Europa i ideja nacije*, prevela Silvija Monros-Stojaković, Beograd: Artist.

Hose Ortega i Gaset [José Ortega y Gasset] (2013): *Pobuna masa*, preveo Branko Anđić; pogovor Ksenija Atanasijević, Trivo Indić, Beograd: Gradac K.

Nikola Samardžić (2003): *Istorija Španije*. Beograd: Plato.

Miguel de Unamuno (1964): *Obras completas*, sv. 4, Barcelona: Vergara.

Migel de Unamuno [Miguel de Unamuno] (2010): *Suština Španije*, prevela Nina Marino-
vić, Novi Sad – Sremski Karlovci: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.

Ksenija Šulović

The Idea of Europeanisation of Spain at the Beginning of the 20th Century

Abstract

This paper analyzes some fundamental attitude differences between José Ortega y Gasset and Spanish literature Generation of '98, regarding the problem of Spain after the defeat in the war with the United States in 1898. In the early years of the 20th century, with the aim to reflect on the causes and shortcomings in society and to come up with rational and positive solutions, the Spanish philosopher and writer seeks to examine issues that have concerned writers of Generation '98. This research is focused on presenting Ortega y Gasset's idea of Europeanisation of Spain, which implementation would lead to improvement of Spain's position on historical as well as social, cultural, and educational level. Regarding this, we also examined some attitudes of Joaquín Costa, who was committed to creating a stable "middle class" in Spain, as well as the attitudes of Ángel Ganivet, who focused on the issue of the Spanish identity and, as expected, we examined the reflections of the Generation '98, primarily those of Miguel de Unamuno, as one of the Generation's representatives.

Key words

José Ortega y Gasset, Generation of '98, Generation of '14, Spain, Europeanisation